

Ramon Vinyes. Esbós biogràfic.

Ramon Vinyes va néixer a Berga el 9 de maig de 1885; a Berga cursà els primers estudis i escriví les primeres obres de teatre, que no deixaven entreveure encara les futures inquietuds de l'escriptor. Abans dels vint anys, però, es trasllada a Barcelona i intervé, abrandadament, en el moviment modernista; forma part de tertúlies, freqüenta la redacció dels diaris, publica escrits diversos, i la seva figura esdevé popular en els cercles de la bohèmia barcelonina dels primers anys de segle. Els seus poemes d'aquesta època, cal comptabilitzar-los dins el simbolisme i hom hi assenyala la influència de Baudelaire i de Rimbaud; citem les proses contingudes a *L'ardenta cavalcada* (1909), com a representatives d'aquesta etapa de l'autor. Aviat el seu interès pel teatre passa a un primer pla; i les seves idees sobre la dramaturgia, en aquest moment, es concreten en una conferència editada el 1908, *De la tragèdia*.

La vida de l'escriptor es veu sotraguejada per la ràpida dissolució del grup modernista; el cansament, l'exòde i, en definitiva, la mort, posen fi a un moviment que sens dubte ja havia acomplert la seva significació històrica. El noucentisme el succeirà i imposarà a la cultura del país unes noves coordenades. Ramon Vinyes, com Josep Pijoan, és dels qui emigren.

La documentació colombiana ens diu que Ramon Vinyes arribà a Puerto Colombia el 16 de juny de 1913. Viatja per la República, fins a Ciénaga i a Magdalena, i finalment, el 1914, obre una llibreria a la ciutat de Barranquilla. Ben aviat la llibreria de Ramon Vinyes es converteix en el focus intel·lectual més important de la ciutat, i de la tertúlia que s'hi reuneix en surt una publicació, *Voces*, de la qual Vinyes esdevé director. Hi col·laboren amb assiduitat Julio Enrique Blanco, Enrique Restrepo, Héctor Parias, Gregorio Castañeda Aragón, Antonio Luis Mac Causland, Gonzalo Carbonell, Miguel Rasch Isla i José Félix Fuenmayor. *Voces* apareix fins el 1918 i és considerada, avui dia, la primera gran revista de crítica i de literatura apareguda a Colòmbia. Ramon Vinyes hi fa conèixer els últims corrents i els últims escriptors; però aquesta activitat no queda circumscrita a *Voces*, car Ramon Vinyes col·labora aviat a la premsa diària de més difusió a Colòmbia, i les seves seccions mantenen un alt prestigi. *Dia*, *El Heraldo*, *La Nación* publiquen el seus escrits.

Ramon Vinyes és el primer que parla, a Colòmbia de Proust, de Joyce, de Copeau, de Lenormand, d'O'Neill, entre d'altres. «*A los vientos lanzaba nombres e ideas con una precisión de cronómetros* — escriu un articulista amb motiu del darrer viatge emprès per Vinyes cap a Catalunya —, *cada obra y cada autor era presentado con la natural sorpresa del público pensante de Colombia, que ve en este catalán un maestro y un admirable disertador.*»

El 1922 Ramon Vinyes contrau matrimoni amb Maria Salazar Blasco, dama que pertany a una de les famílies més riques de Barranquilla, i això estabilitza definitivament la seva situació econòmica. Alhora, un accident fortuït, l'incendi de la llibreria, ve a deslligar-lo de tot el que no sigui una dedicació exclusiva a l'activitat intel·lectual. El 1923 retorna a Barcelona i, fins al 1931, fa diversos viatges entre la seva pàtria d'origen i la que ha esdevingut ja per a ell una segona pàtria adoptiva.

El 1929 pronuncia a Barcelona una conferència, *Teatre modern*, que revesteix una important significació: Vinyes ataca el teatre burgès català, l'alta comèdia noucentista, que exerceix a Barcelona un veritable monopoli durant els anys de la Dictadura, i la contraposa al teatre produït pels modernistes, inquiet, sempre a punt de noves recerques, renovador. La comparació és força deplorable per als homes que en aquell moment són tinguts com a capdavanters del teatre català. Alhora, Vinyes, demostra estar al corrent, amb una precisió que sorprèn, del teatre mundial; els seus judicis sobre Brecht, llavors un dramaturg incipient, sobre els irlandesos, sobre el teatre *yddish* i el teatre modern soviètic, en demostren un coneixement directe. Apuntem que una actitud tan decidida quallaria en l'animadversió d'aquells qui controlaven els ressorts empresarials de la nostra escena.

El 1931, amb l'adveniment de la República, Ramon Vinyes fixa definitivament la residència a Barcelona. Comença llavors el seu període de màxima activitat en tant que dramaturg. Ja el 1929 havia estrenat *Qui no és amb mi...* i *Peter's Bar*, de la qual Enric Borràs interpretà el paper de protagonista, i que traeixen les influències expressionistes rebudes per l'autor, així com l'intent, no del tot reeixit, d'elaborar un llenguatge poètic. Els títols que ara fa conèixer son, entre d'altres, *Racó de xiprers* (1932), *La creu del sud* (1933), *Els qui mai no s'aturen* (1934), *Fornera, rossor de pa* (1934), *Entre dues músiques* (1935), *Ball de titelles* (1936), *Comiats a trenc d'alba* (1938) i *Fum al*

teulat, estrenat el mes de gener de 1939 i que fou la darrera estrena efectuada per la companyia de la Generalitat de Catalunya. Amb tot, l'obra de Ramon Vinyes no conclou en aquests títols, que són, però, els més coneguts de la seva producció. La seva bibliografia completa comprèn més de quaranta obres dramàtiques, a part d'un volum de proses líriques, *L'ardenta cavalcada*, ja citat, i dos de contes, *A la boca dels núvols* (Premi Concepció Rebull dels Jocs Florals de la Llengua Catalana, celebrats a Bogotà el 1945) i *Plàtans i orxata*. Quant a les seves conferències publicades, ja ens hi hem referit també.

El 1939 Ramon Vinyes passa a França i, al cap d'uns mesos, embarca de nou cap a Colòmbia. De retorn a Barranquilla s'obre una nova etapa de la vida de l'escriptor; es dedica primordialment a l'ensenyament i reprèn les col·laboracions a la premsa del país amb la mateixa agudesa i la mateixa inquietud d'abans. I si en arribar per primera vegada a Colòmbia, el 1913, havia aglutinat al seu entorn la joventut de la ciutat, ara el seu mestratge no és menys fecund. Els joves escriptors colombians estan en contacte amb Ramon Vinyes, i alguns han reconegut de manera ben explícita la seva influència; aquest és el cas de Gabriel García Márquez, que anys a venir passaria a residir a Barcelona portat, en bona part, per la curiositat de conèixer la pàtria de Ramon Vinyes. I és també García Márquez qui recrea literàriament la figura de Ramon Vinyes i el treu com a personatge a la seva novella *Cien años de soledad*, amb la denominació de «*el sabio catalán*».

Durant aquests anys, Ramon Vinyes prossegueix la seva carrera de dramaturg, bé que ara el seu teatre resta inèdit. *Arran del mar Caribe*, que publiquem aquí, *Llegenda de boires* i *L'arca i la serp*, datada a Santa Fe de Bogotà pel febrer de 1949 i possiblement el seu darrer drama, són els títols més representatius d'aquesta darrera etapa de l'autor.

En sentir-se malalt, Ramon Vinyes decideix de tornar a Barcelona; la premsa colombiana li dóna unànimement un adéu-siau que intueix definitiu. Des de Barcelona, però, Ramon Vinyes segueix enviant les seves col·laboracions, assíduament, a la premsa de la República que per dues vegades l'havia acollit. La seva secció *Cartas de don Ramón*, apareguda a *El Heraldo*, denota una inquietud que la malaltia no havia pogut apaivagar; i Ramon Vinyes analitza amb agudesa, per als lectors colombians, l'obra de Sartre o la de Jean Genet, que l'entusiasmen.

Ramon Vinyes mor a Barcelona el 5 de maig de 1952. A casa

nostra les noves generacions el desconeixen, mentre que, a l'altra banda de l'Atlàntic, la possibilitat d'una comunicació constant li ha guanyat la categoria de mestre. Amb motiu de la seva mort apareixen a la premsa de Barcelona alguns articles necrològics escrits en un to més aviat rutinari i amb bastantes imprecisions informatives; l'Institut d'Estudis Catalans, segons un acord del 10 de maig de 1952, fa arribar el condol a la família. A Colòmbia la premsa de tot el país glossa la figura de Ramon Vinyes amb termes encomiàstics. García Márquez l'anomena «*un personaje extraordinario*», i un article necrològic diu que «*acaba de fallecer en Barcelona el dramaturgo, escritor y poeta catalán Ramón Vinyes; este ilustre patricio está íntimamente vinculado al desarrollo literario del país*». Finalment, el governador del Departament de l'Atlàntic, Eduardo Carbonell, i el director d'Educació Nacional del mateix departament, Luis Felipe Palacio, li reten homenatge pòstum pel Decret n.º 236, de 20 de maig de 1952, tot fent destacar que «*es deber del Gobierno reconocer los méritos de aquellos ilustres ciudadanos que en una u otra forma hayan contribuido al progreso y mejoramiento material o cultural de la patria*».

Un estudi crític de l'obra de Ramon Vinyes està encara per fer. No cal dir que, en tant que dramaturg, avui dia està oblidat; però tampoc no sembla que en el moment en què estrenava amb més freqüència, el seu teatre fos acceptat a Barcelona. La crítica va ésser bastant dura amb ell, i en part cal atribuir-ho a la seva actitud combativa i intransigent d'*outsider*, però això sol és evident que no ho explica tot. Va tenir defensors aferrissats entre la crítica més solvent, com Prudenci Bertrana, i entre els autors, com Ambrosi Carrion; i consta que alguns joves amb afanys renovadors li demanaven consell. El teatre de Ramon Vinyes és un teatre ambiciós, però, en general, només en part reeixit. Sens dubte la inquieta personalitat de l'intel·lectual fou superior en ell als dots del dramaturg.

Ramon Vinyes emprà exclusivament el català com a idioma de creació literària, i escriví en castellà només les col·laboracions de crítica que tan profusament aparegueren a la premsa colombiana. Insatisfet de la seva obra, la feia i refeia una vegada i altra, sense donar-la mai per definitiva. Per a ell l'obra teatral només era acabada en pujar a l'escenari, i la col·laboració entre autor i director era imprescindible per a transformar el material literari en substància teatral. Aquest concepte ens pot ajudar a l'hora de valorar el seu teatre i l'hem de tenir present

en llegir *Arran del mar Caribe*. Ens ha semblat que aquesta obra, fins ara inèdita, podria ilustrar perfectament el teatre de Ramon Vinyes, amb totes les limitacions i totes les virtuts que el caracteritzen.

E. E.